

Kitap Tanıtımı ve Tenkitler

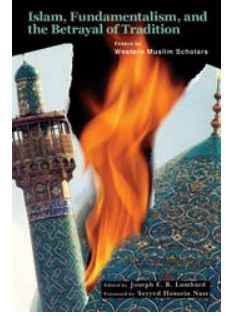
Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition: Essays by Western Muslim Scholars

Joseph E. B. Lombard, ed.

World Wisdom, Bloomington, 2004, 324 s.

Batıdaki en ünlü İslam düşünürlerinden olan Seyyid Hüseyin Nasr'ın önsözünü yazdığı bu çok yazarlı çalışma, köken olarak Müslüman ülkelere mensup olan ve batıda eğitim görmüş Müslüman düşünürlerin yazılarından oluşmaktadır. Kitapta İslam fundamentalizminin dinsel, tarihsel ve politik yönleriyle ele alındığı ifade edilmekle birlikte, daha çok İslamın içinde bulunduğu olumsuz görünümünden kurtulup yeniden var olabilmesi ve yeni bir medeniyet vaadinde bulunabilmesi için Müslümanlar öz eleştiriye davet edilmektedir.

Eserde öncelikle, günümüzde İslamın tehdit içeren bir inanç olduğuna ilişkin algılamalar, geleneksel islami bakış açısından ele alınmakta ve İslam'ın kutsal metinlerinde ve tarihsel temellerin böylesi bir algıya neden olacak anlayışların bulunmadığı dile getirilmektedir. Değişik dinsel geleneklere mensup insanların yanlış yorumladıkları bazı Kur'an ayetleri ve kavramları yorumlanarak,

MİLEL VE NİHAL

inanç, kültür ve mitoloji araştırmaları dergisi
yıl 2 sayı 1 Aralık 2004

şiddetin İslamın doğasından geldiği anlayışı eleştirilmektedir. Örneğin bu kavramlardan olan “cihad”ın niteliği, şartları ve sınırlarının belirlenmesi için ilk döneme ait en otoriter metinlere, yani ilk dönem Kur’an yorumlarına, hadislere ve tarihsel ortamına vurgular yapılmakta ve bu döneme ait kavramlar geleneksel tanımından farklı olarak yeniden yorumlanmaktadır. Bunun sonucunda da ilk dönem kaynakları ışığından bakıldığında, Kuran’ın “Yahudi ve Hıristiyanlara” karşı “cihad” önerdiği düşüncesi, islam karşıtı kaynakların bir iftirası olarak değerlendirilmektedir (Dakake, ss. 10-11) Ayrıca, İslam tarihinde yer alan saygın Müslüman “mücahitlerin” asla kin ve intikam alma duygusu içinde öldürmedikleri ve aslında insanın kendi nefsiyle mücadelesi olan cihadın gerçek manevi anlamını oluşturup bu anlamı temsil ettikleri ileri sürülmektedir. Bu nedenle Müslüman şiddet unsurlarının cihad kavramını politize ettiği ve anlamını bilerek saptırdığı dile getirilmektedir (Shah-Kazemi, ss. 134-135)

Çağdaş dünyada İslami bilimlerin uygulanamama sorunu ise, modern İslam dünyasında bilginin azalıp ideolojinin yükselmesi bağlamında ele alınmakta, bu sorun Vahhabiler ve Müslüman Kardeşler gibi dindar reformistler ile liberal sekülerizm yanlısı modernistlerin yanlış yorumlarına bağlanmaktadır. Entelektüel ve zihinsel ihtimamın en üst derecede olduğu “ihsani entelektüel geleneğin” sözü edilen bu iki akım tarafından İslam düşüncesinden uzaklaştırıldığı ifade dilmektedir (Lumbard, s. 41) Bu geleneğin temel metod ve anlayışı dikkate alınmaksızın, Müslümanların modernizmin saldırılarının neden olduğu sorunlara köklü çözümler bulması pek mümkün görünmemektedir. Ancak İslamın manevi ve entelektüel gelenekleri kabul edilip onun öğretileri işlevsel hale getirildiğinde, Müslümanların, toplumlarının yüzyüze olduğu sorunlara karşı sürdürülebilir çözümleri üretebilecekleri ifade edilmektedir.

İslamın şiddetle özdeşleştirilip yanlış tanımlanmasında Müslümanlarla birlikte batılıların katkısının da ele alındığı çalışmada, Ortaçağ polemiklerinden ondokuzuncu yüzyıl romantizmi arasında oluşturulan “Batı”nın dinsel, felsefi ve ideolojik faktörlere ilişkin söylemlerinde yer alan İslam tanımları ile modern Avrupa-Amerikan İslam algılamaları ele alınmaktadır. Burada haçlı zihniyetinden miras olarak kalmış ideolojilerin akademik ve medya-sinema dünyasında İslam sunumları altında nasıl sürdürüldüğüne ve bu gerekçeyle yanlış bir kanaat olan “İslamın modernleştirilmesi gerektiği” düşüncesinin oluşumuna değinilmektedir (Kalin, s. 163). Dinsel şiddet sorunlarının yaygınlaşmasındaki önemli bir gerekçe olarak da çağdaş Müslüman dünyasında, özellikle Ortadoğu’da küreselleşmenin politik, ekonomik ve sosyal sonuçlarına dikkat çekilmektedir. Küreselleşmenin Avrupa merkezlilik doğasıyla yerel toplumların adet ve töreleri ile uyuşmayan ideolojileri kendi bölgelerine taşıdığı ileri sürülmekte ve bu durumun da tepkiyle karşılandığı vurgulanmaktadır. (Akram, ss. 261-265).

Kitabın diğer bölümlerinde yer alan makalelerde, genel prensipler ışığında bir anlayış değişikliği sağlanmaksızın, terörizmi ortadan kaldırmak için gerekli olan bütün ekonomik, politik ve entelektüel çözümlere ulaşma girişimlerinin başarısız olacağı dile getirilmektedir. İslam ve batı toplumlarının aslında iki medeniyet arasındaki bütün çatışmalara son verilmesini arzuladıkları ifade edilmekte, fakat bunun için de radikal aşırıların tehditlerinin bir sapkınlığın ürünü olduğunun farkına varılması önerilmektedir. Bu içeriğiyle *Islam, Fundamentalism, and the Betrayal of Tradition: Essays by Western Muslim Scholars*, Müslümanları batının oluşturduğu saptırma ve engellemelere aldırmadan, klasik İslami entelektüelizmin gerçek ruhlarına dönüşü çağırmaktadır.

Hakan OLGUN

(Arş. Gör. O.M.Ü., Sos. Bil. Enst.)

